

SZELEVÉNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3
2.	SZELEVÉNY BEMUTATÁSA	6
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	10
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	17
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	30
5.1	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	30
5.2	KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	63
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK	66
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	70

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

Az építészet olyan akár a gasztronómia. Egy étel sokszínűségét és az ízek harmóniáját a hozzávalók gondos kiválogatása, valamint tudatos használata eredményezi. Egy településnél sem más a helyzet, a körültekintően kiválasztott anyagok, a terek, utcák, épületek megfelelő elrendezése és megformálása egységes, mégis változatos településképet alkot.

A kézikönyv bemutatja Szelevény község természeti környezetét, épített örökségi és természeti értékeit, mindazon elemeket, melyek a településre jellemzőek.

A kiadvány segítséget szeretne nyújtani az építetőknek, akik itt szeretnék leélni az életüket és környezetbeillő, esztétikus házat álmodnak és ehhez minőségi környezetet szeretnének megteremteni. Segítség szeretne lenni a tervezőknek, aki igyekszik megvalósítani a megrendelője elképzelését oly módon, hogy figyelembe veszi az épített és természeti környezetet és olyan házat tervez, amely szemet gyönyörködtet, környezetbeillő és esztétikus.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, azonban figyelembevételükkel elkerülhetjük, hogy a település karaktere megváltozzon, elősegítjük, hogy a kialakult jellegét megőrizze és erősítse azt.

A kézikönyv folyamatosan formálódik a létrejövő újabb és újabb épületek, műtárgyak, természeti környezet folyamatosan alakítják, bővítik tartalmát.

A kézikönyvben nem tudjuk feltárni a település teljes egészét, nem tudunk bemutatni minden épületet, de törekszünk a legjellegzetesebb, a település karakterét, arculatát meghatározó példákat bemutatni a teljesség igénye nélkül.

Célunk, hogy a kézikönyvet olvasó, lapozgató reális képet kapjon Szelevényről és áttanulmányozva a kézikönyvet kibontakozzon előtte a településkép.

Ajánljuk mindazok figyelmébe akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket.

2. SZELEVÉNY BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

*„Azért vagyunk a világon,
hogy valahol otthon legyünk
benne”
(Tamási Áron)*

Szelevény, Jász-Nagykun-Szolnok megye legdélebben fekvő községe, a Tiszazug déli peremén, Kunszentmártontól délnyugatra, a Körös jobb partján terül el, határának egy kis része (Malom-zug) a folyó másik partjára esik.

Eredetét tekintve a Tiszazug egyedülálló vidéke a tiszai Alföldnek, hiszen létrehozásában a Duna feltöltő tevékenysége játszotta a főszerepet. A felszín jelenlegi képének kialakításában már a Tisza is szerepet játszott, amikor a holocén folyamán nyugat felől érkezte az Alföldre, a homok- és löszfelszín jelentős részét letarolta, s a mélyebb fekvésű részeket saját üledékével töltötte fel. A felszín kialakulásában mutatkozó kettősség a természetes növényzetben megfigyelhető.

A magasabb fekvésű homokterületei a Duna-Tisza köze, az alacsonyabban fekvő tájegységei viszont a Tiszántúl növényzetéhez tartoznak. A Tisza medrének alakulását ezen a tájon is különböző korú morotvák sora jelzi. Némelyikük szinte már teljesen feltöltődött, helyét mindössze egy megsüllyedt területrész jelzi a szántóföldeken.

Felszínének kialakításában a Körös folyó játszotta a főszerepet, maga a községmag is egy lefűzött Körös-holtág melletti magaslaton települt.

A kistáj a Tiszántúli flórajárásba tartozik. Potenciális erdőtársulásai közül a bokorfüzesek, a fűzligetek és tölgy kőrís ligeterdők a meghatározóak. A lágyszárúak közül felbukkan a sziki saláta, réti őszirózsa, csillagboglárka.

Az erdészetileg művelt területeken csekély nagyságú fiatal- és középkorú, elsődlegesen keménylombú erdők találhatóak.

Termőtalaja rendkívül változatos. A Körös mentén keskeny sávban réti öntéstalaj bontja a felszínt, határának északnyugati része csernozjom talaj kisebb szikes foltokkal, északkeleti részére benyúlik a Tiszazug középső területeit borító homokfelszín.

Évi középhőmérséklete: 10,2-10,4 °C, az évi napfénytartam 2050 óra. A csapadék mennyisége kevés (átlagosan 530-550 mm /év) és szeszélyes eloszlású. Mindez öntözést tesz szükségessé, melyet kiépített csatornahálózat tesz lehetővé (Vadas ér, Demeter ér, Tó közeli csatorna).

Kialakulását a vízviszonyok határozták meg. A mélyebben fekvő területek vizesek és építkezésre alkalmatlanok, ezért a magasabb helyeken a házak kis telkekre szorultak. A szelevényi Körös szakasz és a folyó ártere a Körös-Maros Nemzeti Park része. Gazdag növény és állatvilága a hajdani ártéri élőhelyek fajaiból áll.

1389-ben említi nevét először írásos forrás Zelebyn alakban. Módszeres régészeti kutatások tárták fel a középkori település templomát teljes alapzatával és falmaradványaival, valamint korabeli szerszámokat és a mai falutól délre egy korabeli temetőt is. A falu neve szláv eredetű lakosságra enged következtetni, ám a Telekparton talált cserépbogrács töredékek honfoglaló magyarok korai megtelepedésére utalnak.

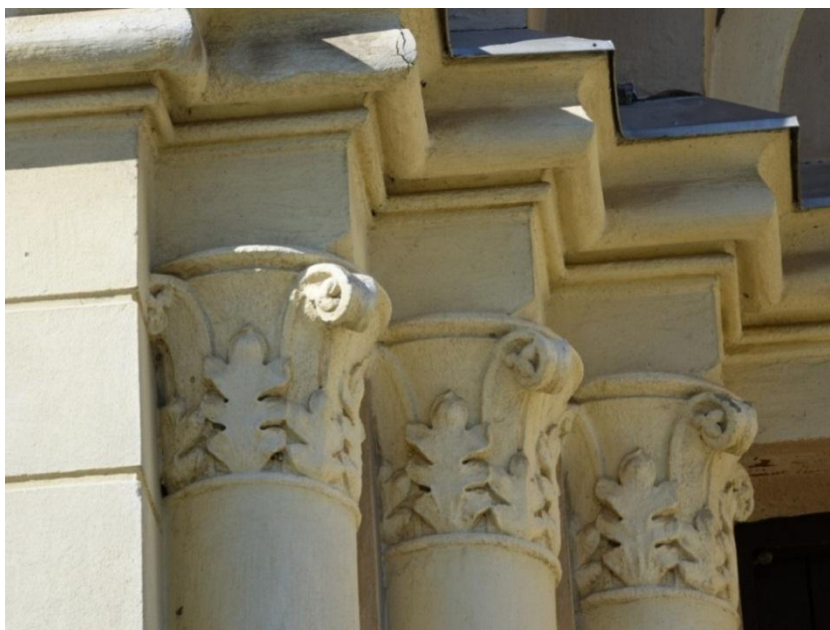
A község nevének eredete egy szláv helynév, a magyar „Slovene” tulajdonképpen „szlávok” jelentésű földrajzi név átvétele, amely a magyarban Szelevény, Szelebény néven hangzott.

1389-ben említi nevét először írásos forrás Zelebyn alakban. Módszeres régészeti kutatások tárták fel a középkori település templomát teljes alapzatával és falmaradványaival, valamint korabeli szerszámokat és a mai falutól délre egy korabeli temetőt is. A falu neve szláv eredetű lakosságra enged következtetni, ám a Telekparton talált cserépbogrács töredékek honfoglaló magyarok korai megtelepedésére utalnak. Az 1571. évi török defter névanyaga is magyar, csakúgy mint a később betelepülők többségéé. A középkorban egyházi birtok, az aradi káptalan tulajdona. A török időkben végvári katonák kezén vándorol, majd több kisnemes tulajdonává válik. 1631-ben lakatlan puszta, s így kerül eladományozásra, 1652-ben viszont ismét faluként említik. 1709-ben lakott hely, de lakossága elmenekül a Rákóczi-szabadságharc hadi eseményei miatt, újranevelése csak 1749-ben indult meg. Új lakosai Arad, Csongrád és Nógrád megyéből toborzódtak.

Katolikus lakosokkal települt újjá, de kezdetektől volt református lakossága is. 1754-ben az elviselhetetlen terhek miatt nagy részük megszökött, a helyben maradóktól pedig elvették jobbágytelküket és a földesúri majorsághoz csatolták. Lakosságát nem jobbágyként, hanem majorsági zsellérként tartották ezentúl számon. A falu sem alakulhatott községgé, s a lakosság helyzetét az egyes nemesi birtokosokkal kötött, bár hagyományokon alapuló kontraktusok szabták meg. A földesurak 1797-ben a puszta egy részét kiadták zselléreiknek, hogy jófajta szőlővel ültessék be. Ekkor keletkezett a Halesz nevű határrész. 1809-ben még csak hat fő lakott kinn a Haleszban, számuk azonban gyorsan emelkedett.

Noha Szelevény 1828-ban már 59 házból állt, 466 lakosa volt és bíróját, jegyzőjét is említik, mégis csak 1851-ben alakult községgé Gyalu és Istvánháza pusztákkal együtt. 1861-ben községi jogállásáról lemondott és Csé pához csatlakozott. Lakóinak egy része azon fáradozott, hogy Szelevény újra önálló község lehessen. Kitartó próbálkozásuk eredményeként a belügyminiszter 1884-ben ismét községgé nyilvánította. 1911-ben készült el neogótikus stílusú katolikus temploma, s ez az önálló egyházközségi élet kezdetét is jelentette.

1919. május 18.-a a pusztulás napja volt Szelevény életében. 13 lakóház, a Községháza és a templom kivételével, a Tisza rendkívül magas árvize elöntötte, mert a folyó jobb partján állomásozó Vörös Hadsereg katonái Tizasasnál átlótták a bal oldali védőgátat. Erre minden bizonnyal a stratégiailag rendkívül fontos Szolnok megmentése érdekében volt szükség, melyet a magas ár teljes elöntéssel fenyegetett. Szolnok ugyan megmenekült, a Dél-Tiszazugban azonban súlyos károk keletkeztek. Szelevény 1923-ban újjáépült.

1925-ben – a szelevényiek nagy tiltakozása ellenére – Istvánháza és Gyalu pusztákat Kunszentmártonhoz csatolták.

A második világháborúban Szelevényen a háborús cselekmények során nagyobb szabású rombolás nem történt. A községi tanács 1950. október 27-én alakult.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

Szelevényen az örökségi értékekhez tartoznak azok a művi értékek, melyek az 1900-as évek elején épültek és mind településkép szempontjából, mind egyedi építészeti jellemzőikkel kiemelkednek a többi épület közül.

Utcás település, melynek házai az 1919. évi árvíz pusztítása után épültek. Kialakulását a vízviszonyok határozták meg: a mélyebben fekvő területek vizesek és építkezésre alkalmatlanok, ezért a magasabb helyeken a házak kis telkekre szorultak. Építkezését tornác nélküli házak, esetleg utólagosan toldott gádoros házak jellemzik.

A településen helyi védelemre is érdemes építészeti érték az 1911-ben neogótikus stílusban épült római katolikus templom.

A településen jellemzőek a környékbeli egykori téglagyár termékeiből épült téglá homlokzatú épületek. A nyers téglá falazat a korabeli mesterek keze nyomát dicséri. A homlokzat mozgalmasságát azok a különböző téglakötéseket alkalmazó ablak és ajtókeretezések, vízszintes osztó felületek jelentik, amelyek jellegzetes külső megjelenést adnak az épületnek.

Az árvízi pusztítás után az 1920-1930-as években épült polgári épületek jellemzik a község központját. Az utcával párhuzamos gerincű, utcára többablakos épületek, jellemzően padlásmagasításosak és ezen épületek egy része közösségi célra létesült.

Szelevény történelméhez hozzátartozik a külterületi településrész történelme is.

A földesurak 1797-ben a puszta egy részét kiadták zselléreiknek, hogy szőlővel ültessék be. Ekkor keletkezett a Halesz nevű határrész, ahol a vagyonosabb kunszentmártoni, csépai családok telepítettek, majd birtokoltak szőlőt. Halesz a szomszédos települések határán lévő szőlőterület, ahol ma is többen laknak. A településrészt szőlőbeli kisebb házak jellemzik, melyek dűlőúton közelíthetők meg.

Szelevény település lakói jellemzően római katolikusak és a Tiszazugi településekre jellemző módon itt is találkozunk vallásos témájú szobrokkal, keresztekkel. Szelevényen azonban a keresztek közül nem sok maradt fenn, és a szobrok is a település történelméből adódóan újabb korban készültek.

Szelevény közigazgatási határában több, jelentős, ex-lege, törvény erejénél fogva védett kunhalom található.

Öthalom, mely a hasonló nevű határrészben (Öthalom-dűlő) erősen bolygatott, degradált löszgyep borítású kunhalom. A határrész elnevezése utal arra, hogy több halom is emelkedhetett ezen a területen, amit a mezőgazdasági művelés és a föld elhordása napjainkra már felismerhetetlenné tett.

A Véghalom (Peres I. halom) a Pálóczi-pusztától 600 m-re délre a közlekedési út keleti oldalán, a hajdani Körös meder mellett emelkedik.

A Pálóczi-pusztá házáinak déli szomszédságában található a Sárga-partoldali halom.

A Szőlős halom a település belterületén az Alkotmány utca folytatásában a rombolt terület és volt folyókanyarulat öblében látható.

Szelevény külterületét két természetvédelmi igazgatóság is felügyeli. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek a Csépa-Szelevényi Gyep, valamint a Szelevényi Tó – köz.

A Körös - Maros természetvédelmi park létrehozásának célja a Körösök és a Maros vízrendszerén kialakult jellegzetes tájszerkezet természetes és természetközeli erdők, árterek, időszakosan vízborított területek, holtágak, mocsarak növénytakarásainak és állatvilágának megőrzése, és a vonuló állatok, madarak védelmének biztosítása. A község külterületének nagy értéke a rendkívül gazdag élővilága.

A Körös-hullámtéren a folyószabályozás során létrejött olyan ártéri táj, amely vízépítési emlékeivel valamint élővilágával együtt a magyar természetvédelem egyik legsajátosabb tájértéke. Ez a rendkívül vonzó tájkép - harmonikus egységet alkotó töltések, tanyaépületek, nyílt vízfelületek, természetközeli füzesek, szivattyú- és gátórházak - a Körösök vidékének egyik legfigyelemreméltóbb látnivalója.

Az ár- és belvízmentesítési munkálatok okozta változások miatt, a vízigenyes mocsári vegetáció nagyon megfogyatkozott. A régen annyira jellemző tölgy-kőris-szilesek ma már csak a magas ártereket tarkítják maradványerdőként. A galériaerdőket gazdag cserje- és gyepszint jellemzi. A fehér nyárfáira és fehér fűzeire fölkapaszkodik a táj jellegzetes kúszócserjéje, a ligeti szőlő.

A hullámtér számos értékes állatfajnak nyújt életteret. A Körösök vidéke ma is kiemelt jelentőséggel bír a vándormadarak életében. Gyülekező és táplálkozó területként, a jeges időszakban pedig telelőhelyként szolgál a vonuló vízimadaraknak. A növényzettel dús vizeken két kacsafaj költ: a kékcserjű réce és a barátaréce.

A morotvák állatvilágából a rétcsíkot a különböző götte és békafajokat, valamint a megfogyatkozott mocsári teknőst érdemes megemlíteni.

Talajszinten valamennyi fészkelő vadrécefaj, vízszegélyeken a vöcsökfélék és nádi énekesek több faja található. A lombkorona szintre jellemzőek a gém félék, fatörzsszinten az odúlakó baglyok, harkályok, búbosbanka félék, seregély, kerti rozsdafarkú.

A szikes puszták állatvilága tavasszal a leggazdagabb, különösen ott, ahol kisebb-nagyobb tavacsok, időszakos vizek is fellelhetők. A bogarak közül feltűnőek a gyalogcincér fajok. A szikfoltokon a fémes labdacsbogár sokszor tömeges megjelenésű. Az időszakos sekély vizekben, tócsákban a levéllábú rákok uralkodnak.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

A település belterületének utcáin a beépítés jellegét tekintve két településrészt határolhatunk le, azonban a településrészek beépítés tekintetében a folyamatos átépülés miatt nem teljesen homogén külsőt mutatnak.

A jelenlegi településképre jellemző a múlt és jelen együttese, egyes részeken a múlt erőteljesebb vonásait észleljük, míg más részek már modernebbek, egy új világot mutatnak.

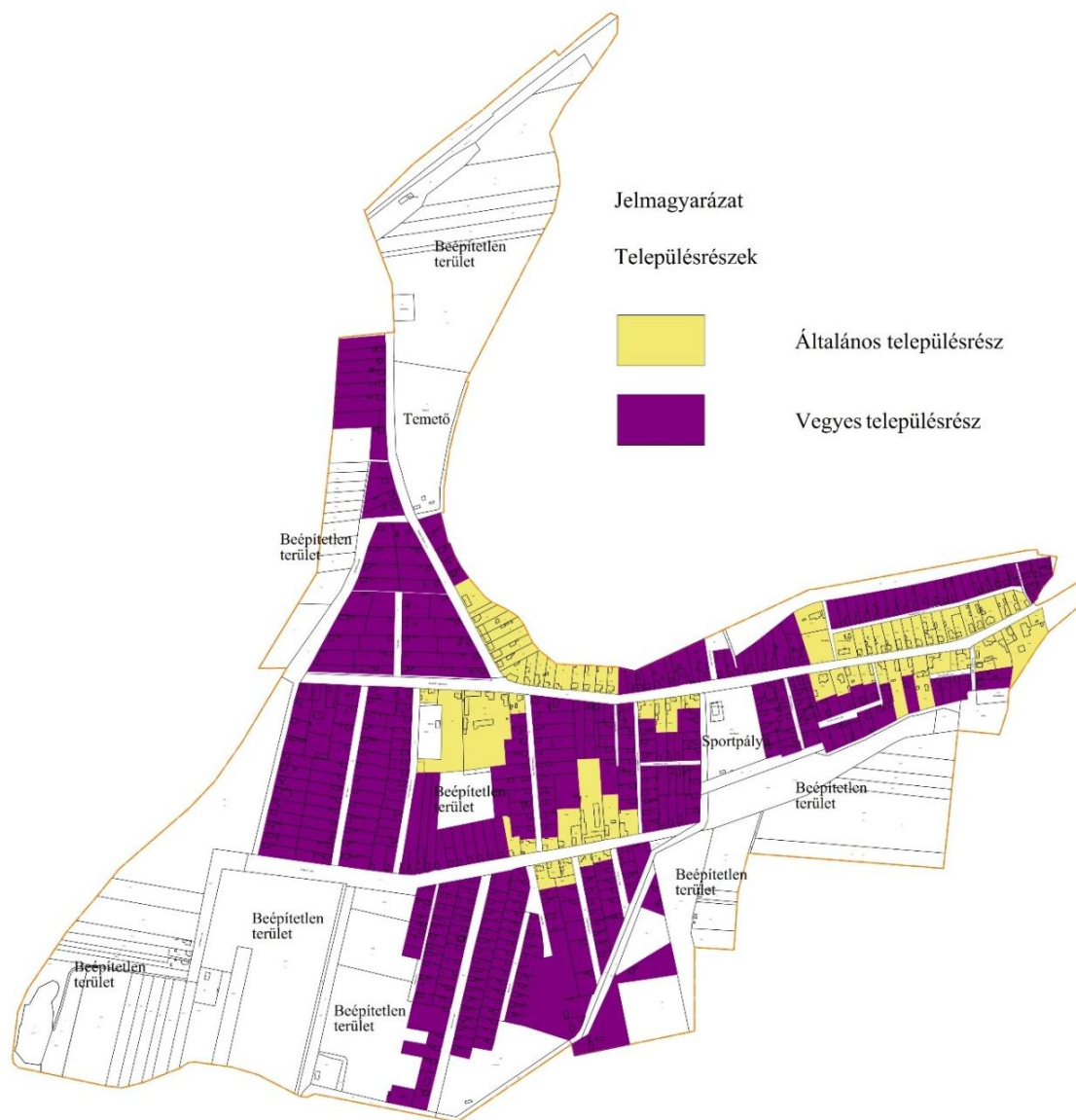
Jól megfér egymás mellett a múlt és jelen, helyet adva a jövőnek, ha helyes arányokat figyelembe vesszük, és tudatosan alakítjuk környezetünket.

A belterület nagy része jellemzően lakóterület családiházias lakóingatlanokkal. A település központi részén a lakóépületek mellett intézményi területeket találunk, ahol a település igazgatási, oktatási, egészségügyi, kereskedelmi létesítményei találhatóak. Az intézményi területek térben két részre oszthatók, a fő utcán a római katolikus templomtól a községházáig találjuk a plébániát, a gyógyszertárat, orvosi rendelőt, óvodát, míg az általános iskola térben távolabb helyezkedik el.

A település belterületén jelentős nagyságú beépítés nélküli területet találunk. Néhány gazdasági telephely, volt irodaépület is tagolja a településképet.

A külterületéhez két lakott hely tartozik, Halesz, a szőlős terület és Pálóczi puszta, mely néhány gazdálkodó család otthona. A két településrészen kívül a külterülete a Tisza kanyargó folyása határozza meg, valamint a művelt mezőgazdasági területek és nagyobb telepként a Szelevényi Regionális Hulladékfeldolgozó, mely a belterülettől térben távolabb van. A lakott helyeken kívül tanyák nem jellemzik.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRESZ

Szelevény belterületén a községháza és templom közötti terület, valamint a főbb utak mellett egy-egy tömb területe. Ezen a területen jellemzően utcával párhuzamos polgári jellegű épületek épültek, mellettük azonban régebbi és újabb utcára merőleges gerincű ház is található.

A régebbi polgári jellegű házak általában padlásmagasításosak, utcára több ablakosak és homlokzati síkjuk osztásokkal tagolt. A magasabb lábazat nagyobb épülettömeget mutat. Nagyobb telkeken, szellősebben épültek. Előkert tekintetében vegyes az utcakép, egyes épületek előkertesek, míg vannak melyek utcára épültek. A településrészen jellemző a kerítés, mely a telepítés módjától vagy az épület előtt végigfut, vagy a ház síkjában van. A kerítés magasságok jellemzően utcán belül egyformák.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a szomszédos telkek beépítéséhez igazodjunk, ha a környezetben utcával párhuzamos gerincű épületek vannak, akkor az új épület is kövesse ezt a beépítést.

A szélesebb teleken szabadonálló beépítést is alkalmazhatunk, amennyiben a környezetben ilyen épületek vannak. Általánosan oldalhatáronálló beépítés alakult ki.

A szélesebb telkeken utcával párhuzamos gerincű szárnyat, vagy keresztbe beforduló belső épületszárnyat is alkalmazhatunk, vigyázva arra, hogy ne vágja ketté a kertet elő és hátsókertra.

Szelevényen a házak elengedhetetlen tartozéka a tároló, mely a kerti szerszámok, a termények tárolására szolgál. Javasolt a tárolók, a kiegészítő épületrészek főépülettel együtt tervezése, mert így összhangban, esztétikusan megvalósulhat a telek beépítése. Ugyanez igaz a kerítésekre is, melyek a lakóházzal együtt egységet képeznek. Figyeljük meg a településen a kerítések jó példáit és azokhoz hasonló, lehetőleg áttört kerítést építsünk. Az áttört kerítés kertünk átszellőzését biztosítja, valamint a kert szépségeit megmutatja.

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

A belterület nagy részét a vegyes településrészbe soroljuk, ahol jellemző az utcára merőleges gerincű nyeregtető, de ezen a területen már találkozunk az 1960-as évek kockaházaival, vagy tetőtérbe építéses épületekkel, de még egy-két régi típusú utcával párhuzamos gerincű épület is fellelhető.

A meglévő épületek jellemzően oldalhatárra épített, utcára merőleges nyeregtetős, falazott oromzatos házak, vagy kontyolt tetős változataik épültek, melyek a fokozatos átépítés eredményeként vagy küllemükben változtak meg, vagy elbontásra kerültek és helyükre a kor divatja szerinti sátoztetős, vagy tetőtérbeépítéses házak épültek.

Előkert tekintetében a régebbi részeken általában előkert nélküli az épület elhelyezés, az újabb részeken előkertek vannak.

Általánosságban elmondhatjuk, ezen a településrészen a kialakulthoz igazodva oldalhatáronálló beépítést kell alkalmazni, és a szomszédos telken lévő lakóházakhoz hasonlóan utcára merőleges gerincű házat, az utcaszakaszra jellemző tetőhajlásszöggel építsünk, vagy a sátozottós házak mellé sátozottós, vagy esetleg tetőtérbeépítéses épület mellé hasonló épület épülhet.

Jellemzően áttört kerítést építenek, mely a szépen karbantartott kert és a közterület látványát egységbe foglalja és mintegy átmenetet képez a kinti és benti világ között.

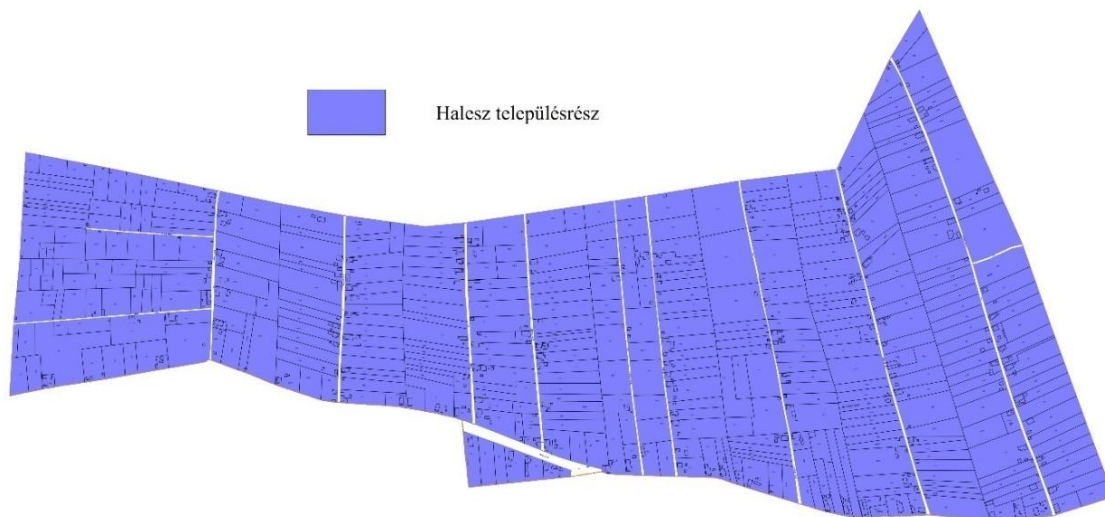

HALESZ

Különálló településrész a külterületen Halesz, mely szőlős terület keskeny, szőlőbeli utcákkal tipikusan tornácos házakkal.

Jellemzően utcára merőleges gerincű, deszkaoromzatos, vagy kontyolt tetős népi lakóházakkal találkozunk, melyek tornácosak. Jellemző a telkek körbekerítése teljesen áttört kerítéssel, mely egybekapcsolja az utcát a belső telekkel.

A házak utcára egy vagy kétablakosak, jellemzően fehérre meszelt falú, cserépfedésű, elütő lábazattal épült házak.

Javasljuk a beépítési módnak a megőrzését, újabb házaknál is a hagyományos formavilágot, funkcionális elrendezést tartsuk meg.

PÁLÓCZI PUSZTA

Szelevény külterületi lakott helye, Pálóczi puszta, mely néhány család részére utcát alkotva jelent lakóterületet.

Ezen a területen jellemző az utcával párhuzamos gerincű épület, de a néhány ház között utcára merőleges gerincű is megtalálható. A beépítés szellős, nagy telekméretekkel, gazdálkodással. Jellemző a kertekben a gazdasági épület, a tároló.

A kialakult utcán nagy zöldfelület van a házsor előtt. Jellemző még az előkert és a lábazatos áttört kerítés.

KÜLTERÜLET

A külterületi mezőgazdasági terület nagy része szántó terület, melyen szántóföldi növénykultúrákat termesztnek.

Jellemző a kertkultúrás növények termesztése, melyek egy részét fóliasátrokban termesztik, így a szelevényi tájhoz a fóliák hozzátartoznak.

A külterületen kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében.

A külterület nagy részét mezőgazdasági szántó területek foglalják el. A külterületi mezőgazdasági területeken egy-egy állattartó telep, major is létrejött, melyek jelenleg mezőgazdasági vállalkozásoknak adnak helyet állattartó telepként, vagy mezőgazdasághoz kapcsolódó telephelyként.

A külterületen igen nagy a gyepterületek aránya is. A gyepterületek egy része Európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) terület, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület a külterület középcső részén lévő Csépa - Szelevényi gyepek és a keleti részen található Szelevényi Tó – köz terület.

Országos jelentőségű védett természeti területhez tartozik a Körös folyó és hullámtere.

A Körös hullámterén a folyószabályozások során létrejött olyan ártéri táj, mely vízepítési emlékeivel valamint élővilágával együtt a magyar természetvédelem egyik legsajátosabb tájértéke. Ez a rendkívül vonzó tájkép – harmonikus egységet alkotó töltések, tanyaépületek, nyílt vízfelületek, természetközeli fűzesek, szivattyú- és gátórházak – a Körösök vidékének egyik legfigyelemreméltóbb látnivalója.

A tájképvédelmi területeket településkép szempontjából meghatározó területként javasolt kezelni. Elsődleges szempontként javasoljuk figyelembe venni a táj karakterének megőrzését. A tanyák, majorok beépítésénél fontos a tájbaillesztés, mely a védett terület kezelési tervével és a településképi rendelettel legyen összhangban.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

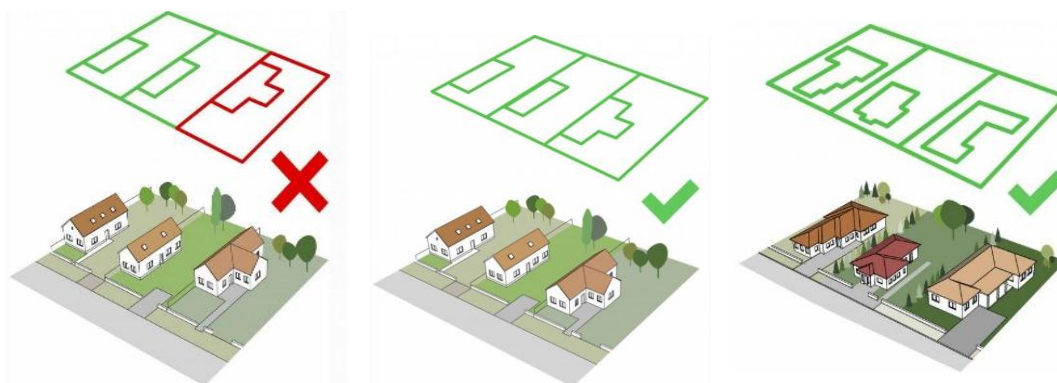
ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRÉSZ

Általánosságban elmondhatjuk, ezen a településrészen a kialakulthoz igazodva oldalhatáronálló beépítést, vagy nagyobb telek esetén szabadonállót kell alkalmazni, és a szomszédos telkeken lévő lakóházakhoz hasonlóan utcával párhuzamos vagy merőleges gerincű házat, az utcaszakaszra jellemző tetőhajlásszöggel építsünk.

TELEPÍTÉS

Jellemző az oldalhatáron álló, vagy a nagyobb telken szabadonálló épület. A telepítésnél továbbra is az oldalhatáron álló épület elhelyezést valósítsuk meg, szabadonálló épület csak nagy telekméret esetén a szomszédos telkek beépítésének figyelembe vételével engedhető meg.

Előkert tekintetében egyes utcaszakaszokon előkertekkel találkozunk, míg máshol előkert nélküli az épületelhelyezés. A szomszédos telkek előkertjeinek vizsgálatával és a teljes utca átépítési tendenciáját figyelembe véve határozhatjuk meg az előkert méretét.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Szelevényen az általános településrészen a földszintes lakóépület a jellemző. Magasság tekintetében az egykori polgárházak magasabbak a padlásmagasítás és a lábázat kiemelése miatt.

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Szelevényen az általános településrészen a tetőhajlásszög egyes utcákban egyforma. A településrészen nincs lapostető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

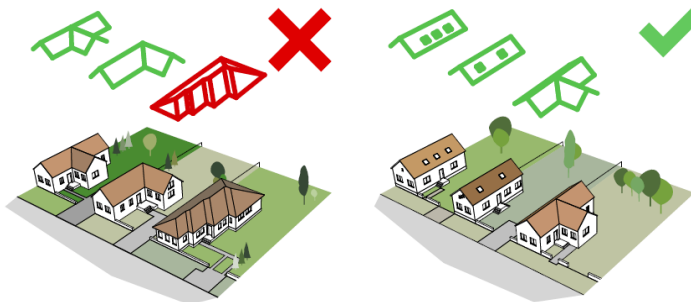

TETŐFORMA

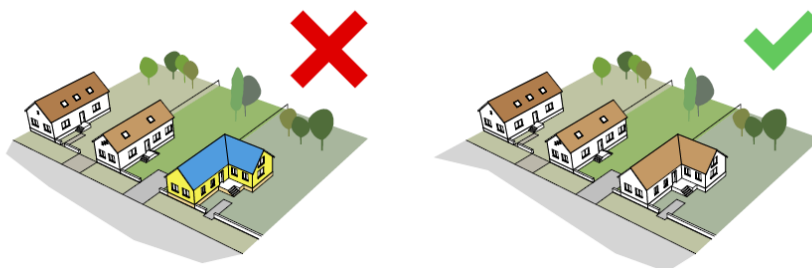
Az általános településrészen a tetőforma változatos, megtaláljuk a nyeregtetőt jellemzően utcával párhuzamosan, sokszor L alakban befelé fordítva és merőleges nyeregtetőt, ennek kontyolt változatait, valamint itt- ott a sátoztetőt. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a típust ne válasszák.

Az illeszkedés vizsgálatát, amennyiben az építendő épület körül utcával párhuzamos, vagy merőleges nyeregtető van, akkor ne válasszunk túl összetett tetőformát, hanem próbáljuk követni a hagyományos formavilágot.

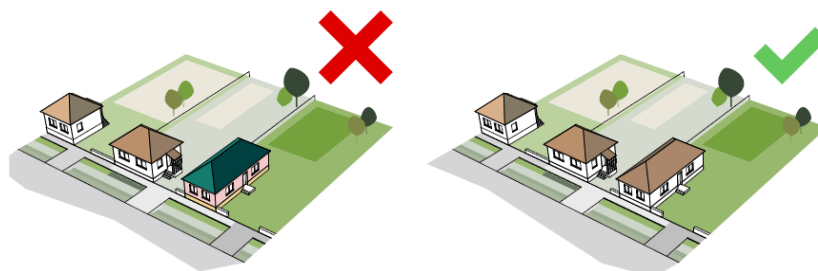

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Szelevényen jellemzően pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal, sárgás, drappos, törtfehér színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

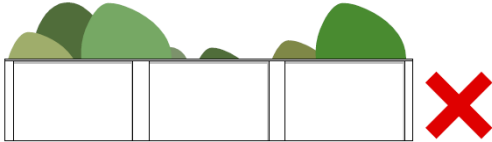

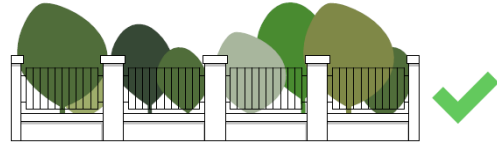

KERÍTÉS

Szelevényen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, mert nem tudjuk megmutatni házunk és kertünk szépségeit.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

*Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel*

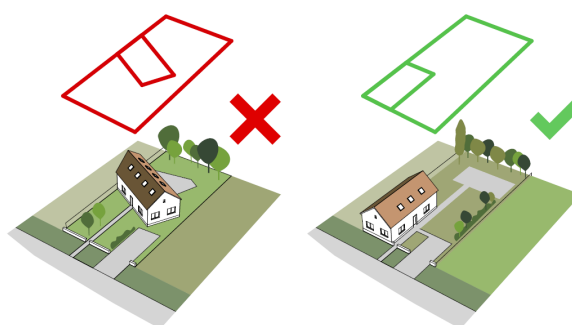

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A vegyes településrészen megállapíthatjuk, hogy jellemzően oldalhatáronálló beépítés alakult ki. Általában utcára merőleges, vagy sátozott épületek épültek. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utca kép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssávvval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik.

Előkert tekintetében vegyes a telepítés, általában a régebbi részekben utcán belül egyformán előkert nélküli, míg az újabb épületeknél előkertes a telepítés. Javasoljuk az utca vizsgálata alapján az előkert méret meghatározását.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Szelevényen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a település vegyes településrészén egy-egy földszint + tetőtérbeépítéses háztól eltekintve, a földszintes családiházak a jellemzők.

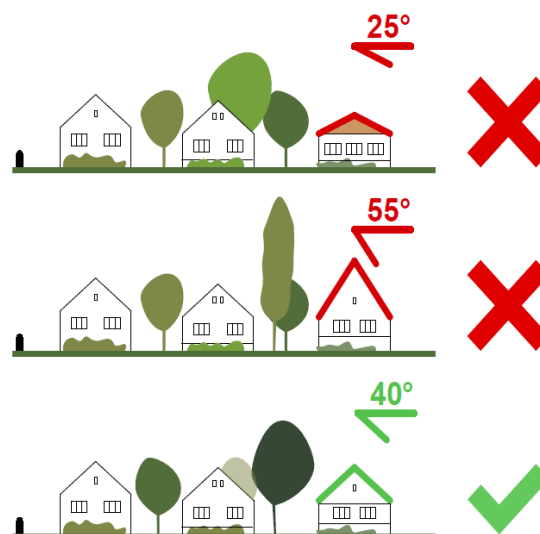

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utca képét, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

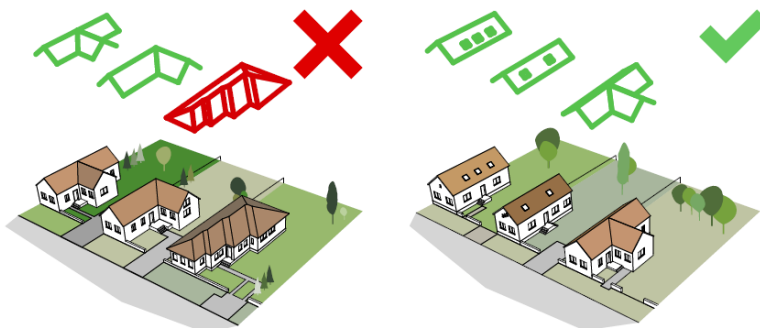

TETŐHAJLÁSSZÖG

Szelevényen a vegyes településrészen a tetőhajlásszög egyes utcákban egyforma. A településre kevésbé jellemző a lapostető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

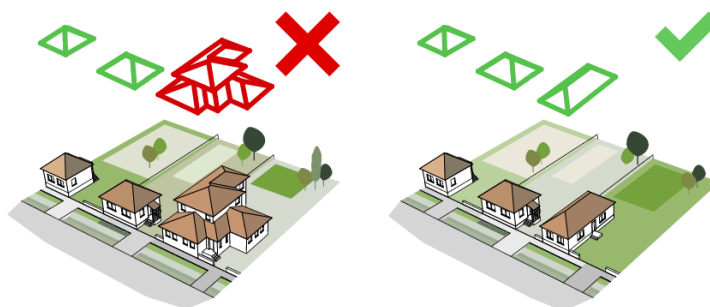
TETŐFORMA

A belterületen a tetőforma változatos, megtaláljuk a nyeregtetőt jellemzően utcára merőlegesen és ennek kontyolt változatait, valamint a sátoztetőt. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a típust ne válasszák.

Az illeszkedés vizsgálatát, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor ne válasszunk túl összetett tetőformát, hanem próbáljuk követni a hagyományos formavilágot.

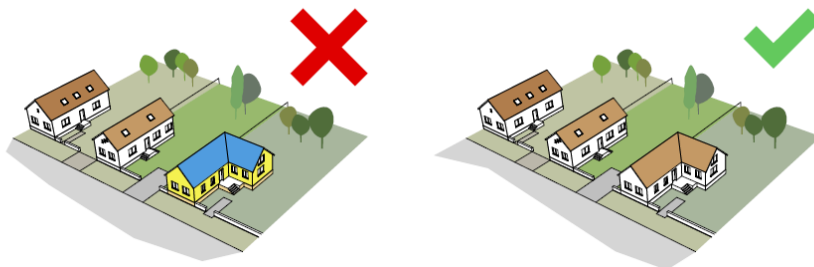
Amennyiben az utcarészleten sátoztetős épületek állnak, akkor oda modernebb köntösben újragondolva hasonló kerüljön és kerüljük a túl szabdalt, tördelt tetőformát.

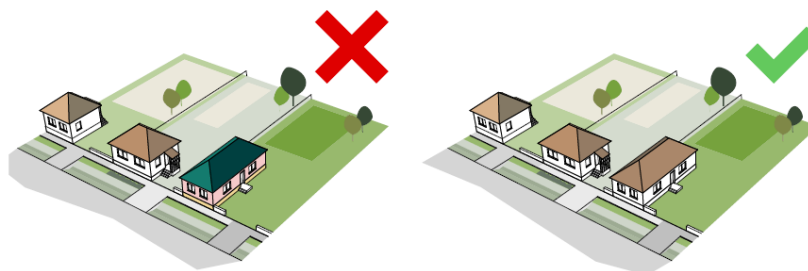

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Szelevényen jellemzően pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal, sárgás, drappos, törtfehér színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Szelevényen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

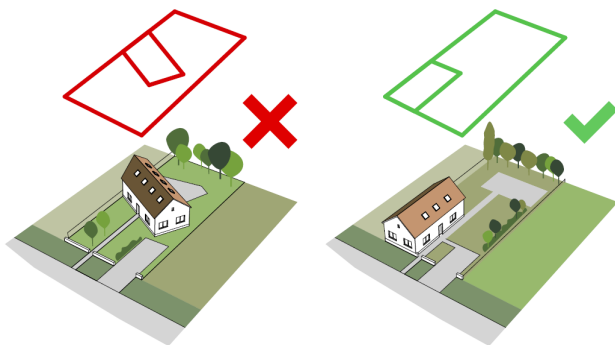
Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

HALESZ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Haleszen megállapíthatjuk, hogy jellemzően oldalhatáronálló beépítés alakult ki. Általában utcára merőleges épületek épültek. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné és a szőlős területeken tájidegen. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növénytávval elválasztva a hátsó kert gazdálkodásra alkalmassá válik.

A telepítés előkert tekintetében általában előkertes. Javasoljuk a keskeny dűlőutak mentén az előkert alkalmazását, mert az utca porától védi a lakóteret.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A szőlő területeken jellemző a földszintes épület. A meglévő házak közé hasonló épületmagasságot javasolunk.

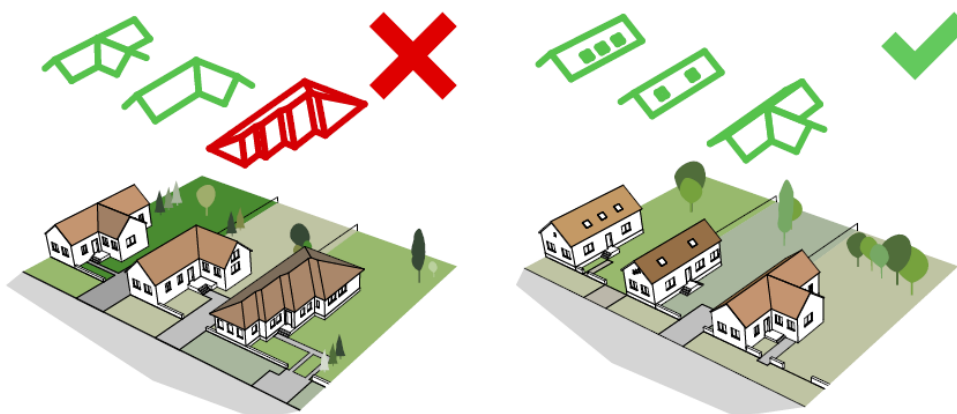
TETŐHAJLÁSSZÖG

A szőlő részen tetőhajlásszög közel azonos 40-45 fokok. Erre a részre nem jellemző a lapostető és alacsony hajlásszögű tető, valamint az alpesi tető sem. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

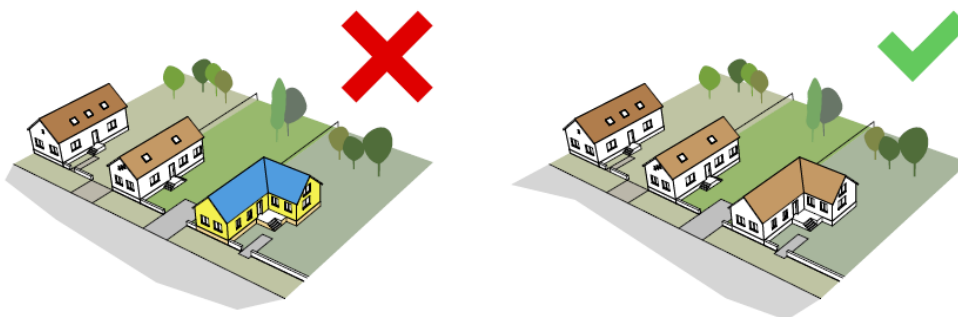
Jellemzően utcára merőleges gerincű nyeregtető alakult ki, melyet továbbra is javasolt megőrizni. Kerülni kell a bonyolult tetőidomokat.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Jellemzően fehér, vagy törtfehér színű falazat alakult ki. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát, mert erre a vidékre nem volt jellemző és az egységes településképet megbontaná.

KERÍTÉS

Jellemzően a területen teljesen áttört kerítés alakult ki, általában fémből, drótfonatból. Továbbra is meg kell őrizni az áttört jelleget, kerüljük a teljesen zárt kerítés építését. Nem javasoljuk az áttört kerítés nádszövettel vagy más idegen anyaggal történő eltakarását, helyette természetes növénytakarás elfogadható.

Az áttört kerítés nádszövettel való borítása nem megfelelő

Jellemző az áttört, drótfonatos kerítés

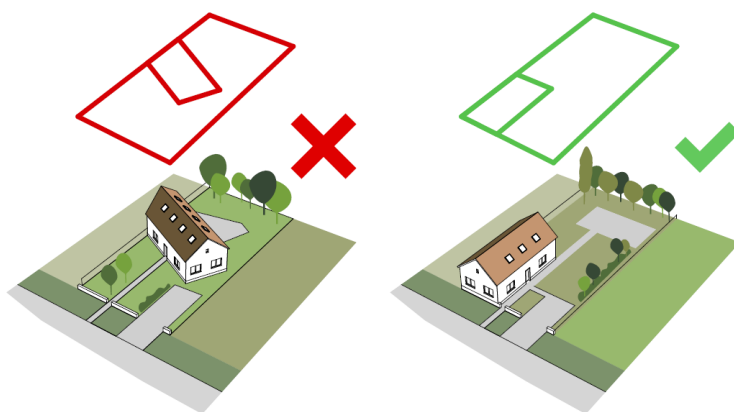

PÁLÓCZI PUSZTA TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Pálóczi pusztán megállapíthatjuk, hogy jellemzően oldalhatáronálló beépítés alakult ki. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik. Előkeres és előkert nélküli épületelhelyezés is

kialakult, javasoljuk az utcaszakasz vizsgálata alapján eldönteni az előkert méretét.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Pálóczi puszta területén jellemző a földszintes épület. A meglévő házak közé hasonló épületmagasságot javasolunk. Ne építsünk magasabb épületet és tetőtér beépítés helyett inkább az alapterületet növeljük, mert a kialakult településképet megbontaná és a jellemzően nagy telkek alkalmasak nagyobb alapterületű épület építésére.

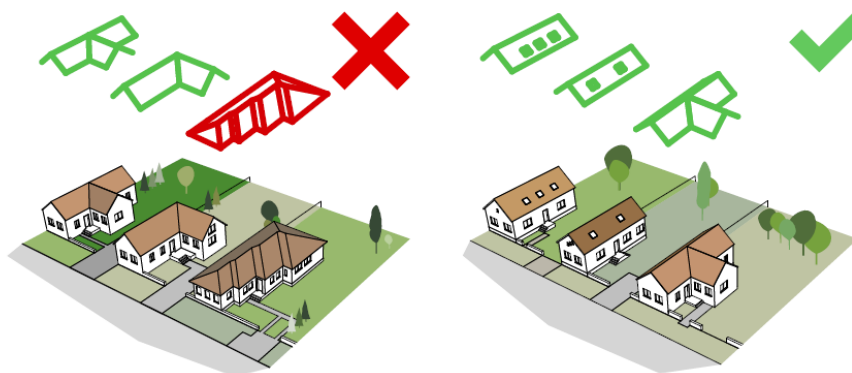
TETŐHAJLÁSSZÖG

Pálóczi pusztán a tetőhajlásszög közel azonos 40- 45 fokos. Erre a részre nem jellemző a lapostető és alacsony hajlásszögű tető, valamint az alpesi tető sem. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

Jellemzően utcával párhuzamos vagy merőleges gerincű nyeregtető alakult ki, melyet továbbra is javasolt megőrizni. Kerülni kell a bonyolult tetőidomokat.

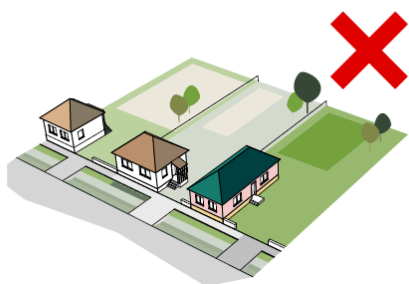

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

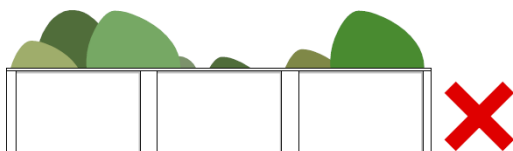

Jellemzően színes falazat alakult ki, hagyományosan sárga és téglaszínek alkalmazásával. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

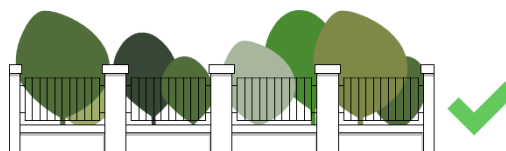

KERÍTÉS

Jellemzően a területen áttört kerítés alakult ki, általában fémből, drótfonatból falazott lábazattal, vagy anélkül. Továbbra is meg kell őrizni az áttört jelleget, kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

A zárt kerítés nem megfelelő

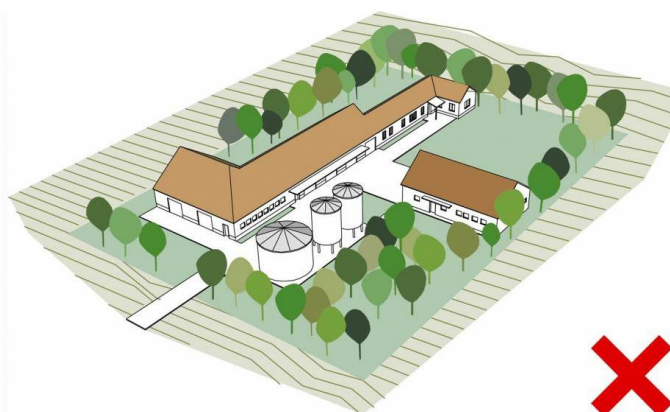
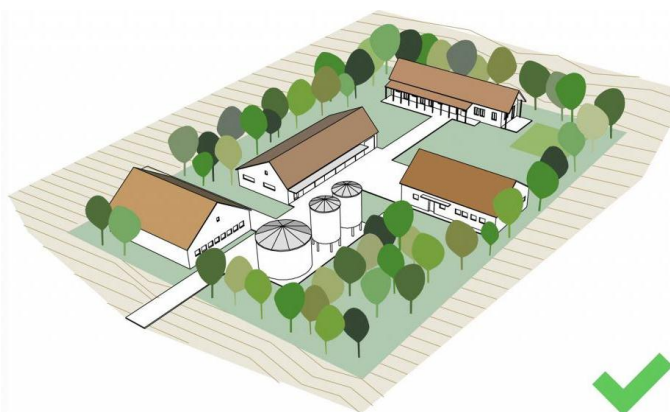
Az áttört mezős kerítés átszellőzést biztosít

KÜLTERÜLET

Szelevényen a külterületen egyrészt a beépítésre nem szánt jellemzően mezőgazdasági szántó és legelő területek, a Körös folyó és árterülete helyezkednek el.

A külterületen lévő állattartó telepeken jellemzően magastetős állattartó épületek, terménytárolók találhatóak. Javasoljuk az állattartó telepeken a magastetős tetőforma megőrzését, az egyes épületek különállóan, ne teljesen egybeépítve valósuljanak meg. A telepek köré látványtakaró fásítást tegyünk, ami egyrészt a látvány miatt lényeges, másrészt a szél és por ellen is véd és jobb klímát biztosít.

ÉPÜLETRÉSZLETEK

A település helyi jellegzetességét, szépségét adják azok a részletek, melyek egyes épületekre jellemzők és sok esetben különböző változatban a település többi épületénél is megfigyelhető. Az apró részletek képeznek együtt egy nagyobb egységet és ez az ami jellegzetessé teszi az épületet.

Az épületrészleteket - tekintettel a település történelmi hagyományaira, a két belterületi településrész hasonló jellegére - a település egészét tekintve mutatjuk be.

TORNÁCOK

Szelevény történetéből adódik, hogy túl sok tornácos épületet nem találunk, hiszen az árvíz utáni új építés az 1900-as évek elején már inkább falazott építőanyagok használatát tette előtérbe és csak kevés népi lakóház épült, inkább már polgári lakóházak készültek. A tornác a kinti és benti világ közötti átmenet, egykor a kinti munkák befejező szakaszait, a kukorica fosztást, morzsolást, a szárítást végezték itt, valamint jelentős árnyékoló és zsilip szerepe volt. Télen védte az épületet a hótól, fagytól, nyáron pedig az árnyékolás révén a felmelegedéstől. Inkább funkcionális feladata volt eredetileg a tornácnak, nem pedig pihenő hely.

Szelevényen a még fennmaradt tornácos épületek nem nyitott tornácosak, hanem az utca felé zártak és az eredetileg zárt tornácvég az utcai homlokzat része, sokszor kapuval.

Több esetben a tornácot teljesen beépítették és a felújítás után csak a tetőidom és a nem szimmetrikus homlokzat utal arra, hogy ez egy tornácos épület lehetett.

Az újabb átalakítások, felújítások is inkább az alapterület növelésre irányulnak és így a valamikori tornácból szoba, előtér lesz és egy egységet képez az épülettel. Sokszor az átépítéssel és homlokzatzdíszítéssel már nem érzékeljük a tornácot, csak a tetőidom árulkodik az épület egykori kialakításáról.

A tornác szerepét egy idő múlva mindinkább átvette a terasz, de a terasz inkább lakóelőtérnek tekinthető és sok esetben a pihenés, és árnyékolás szerepét tölti be, mintsem a kerti munkákhoz kapcsolódik.

ABLAKOK

Sokszor mondják az ablak a ház „szeme”. Elképzелhetetlen a ház ablak nélkül, amely egyszerre jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. Az ablakok is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak.

Kezdetben kicsi, kétszárnyú ablakok voltak, majd a ház növekedésével az ablak is növekedett. A kockaházaknál már háromszárnyú ablakok voltak, majd a modernebb épülettípusnál az ablakszárnyak is megnövekedtek.

A homlokzati nyílászárókon elhelyezett zsalugáterek, redőnyök biztosították a fény és felmelegedés elleni védelmet. Egy-egy jól megválasztott árnyékoló a ház dísze lehet és természetes árnyékolóként működik.

AJTÓK, KAPUK

Az ajtók, kapuk mintegy híd szerepet töltenek be, egy házba való érkezéskor először ezzel szembesülünk. Egyszerre feltárulkozhat belülről az épület és ugyanakkor lezárásra is kerülhet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Jellemzően a régi típusú házakat meszelték és a fertőtlenítés miatt is leggyakrabban fehér színűek, míg a lábazat eltérő sötét színű. A kockaházaknál a kőporozás terjedt el fehér vagy sárgás, drappos színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékkel felületkezelték és jellemzően a homlokzaton két – három színt alkalmaznak.

RÉSZLETEK

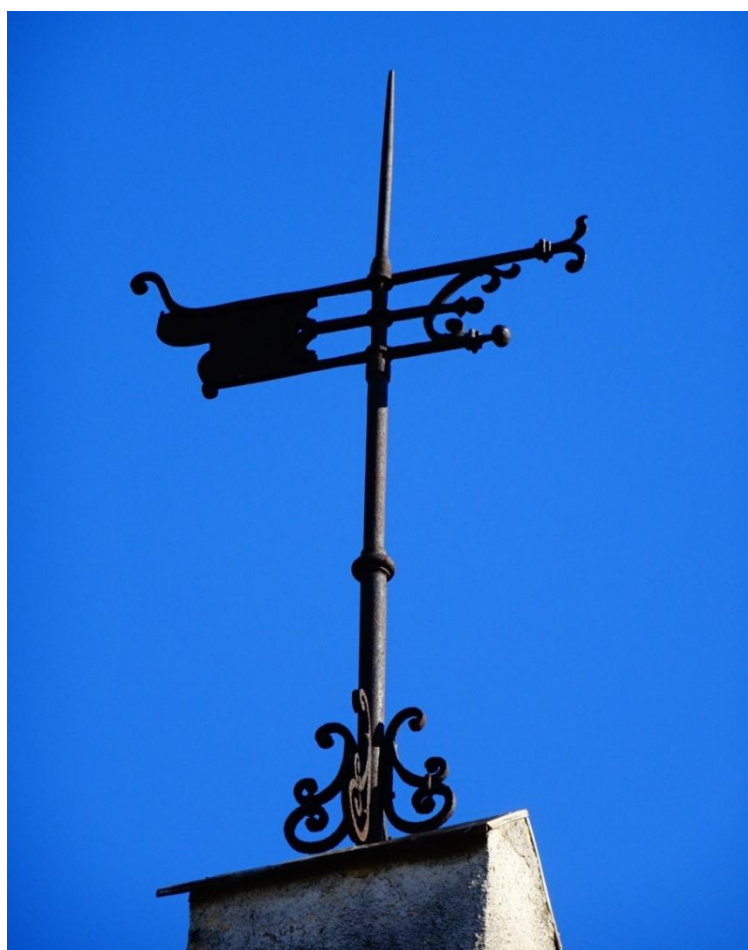
A ház elképzelhetetlen szép részletek nélkül. Legyen az egy szép oromzat, vagy éppen a nyílászáró faragott részlete, de akár egy kilincs, egy vasalat is lehet szemet gyönyörködtető.

Szelevényen leginkább a régebbi házaknál találunk olyan finoman kimunkált részletet, amitől a ház egyedivé válik, mással össze nem téveszthető.

Régebben inkább a templomokat és a módosabb gazdák házát díszítették. Minél tehetősebb volt valaki, annál inkább megengedhette a homlokzati díszítést.

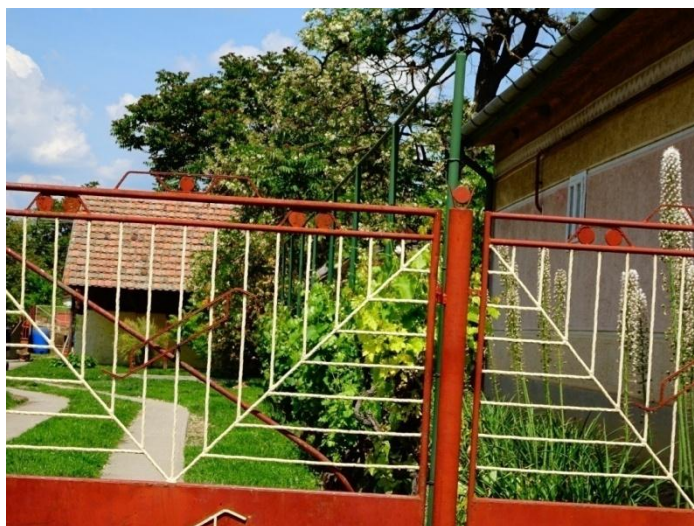
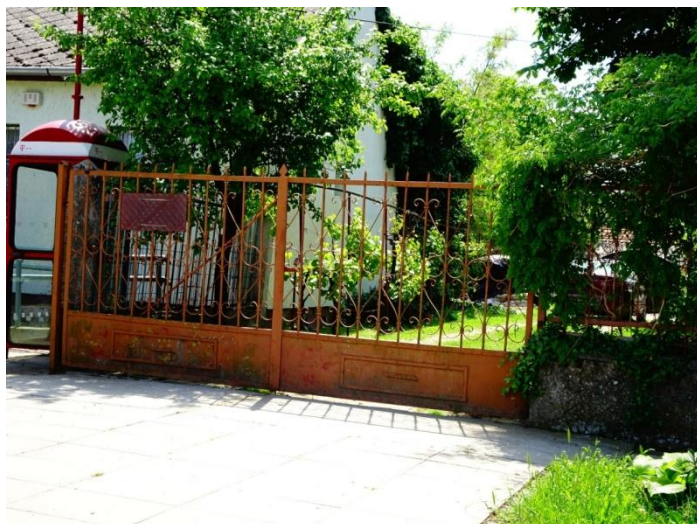

KERÍTÉSEK

A kerítések Szelevényen sokfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. A kerítések az utcakép leghangsúlyosabb elemei, hiszen az épülettel együtt képeznek egy egységet. A vagyonvédelmi funkcióján kívül térhatároló feladata is van. Anyaghasználat szerint Szelevényen jellemzően fémkerítéssel találkozunk, sokszor falazott vagy beton lábazattal építve.

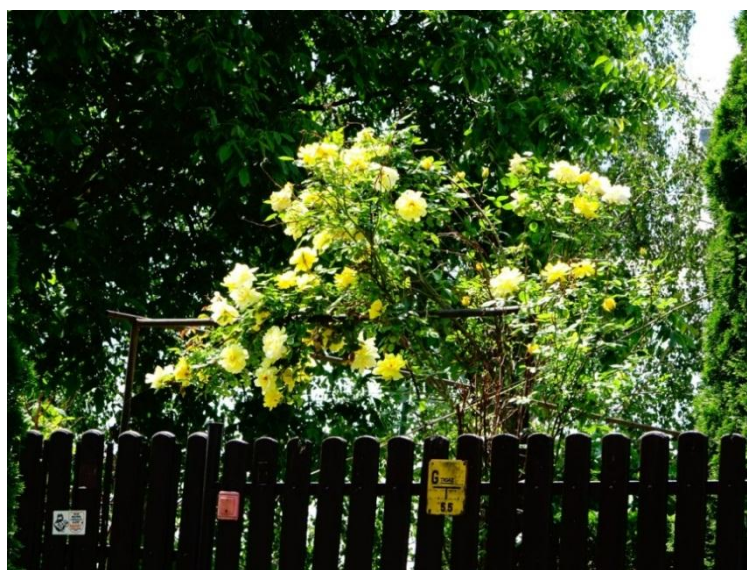

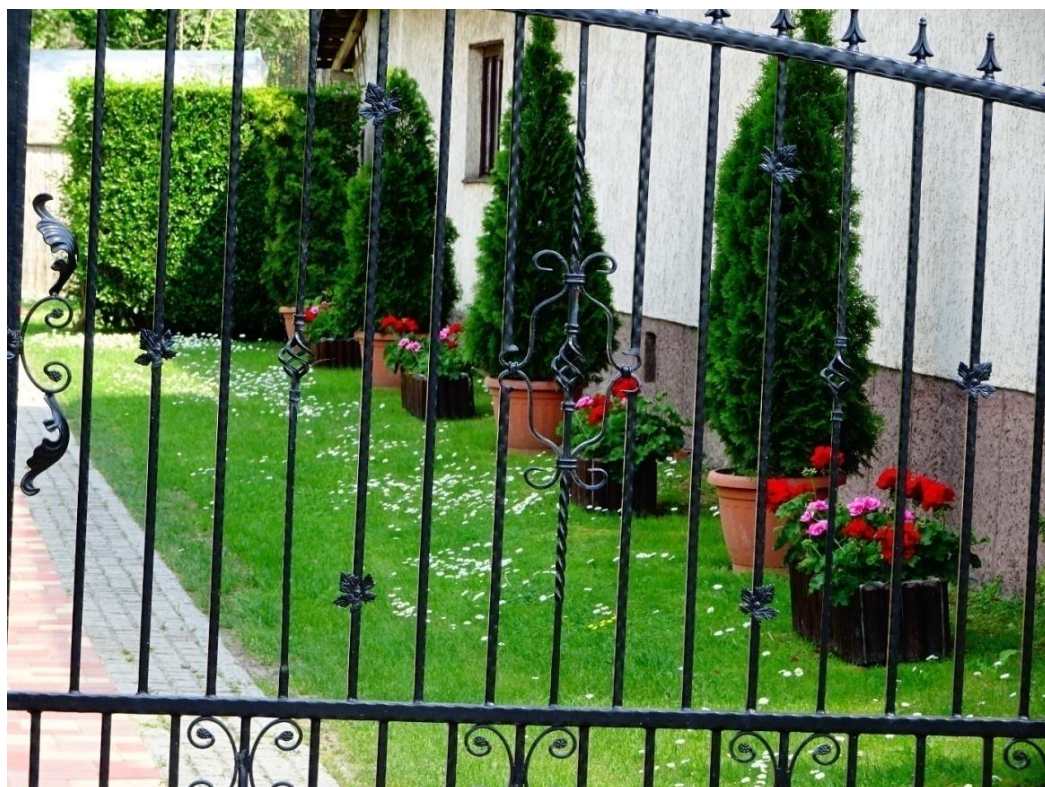

KERTEK

Szelevényen a kertek is többfélék. Megtaláljuk a klasszikus veteményes kertet a ház vonalában épített gazdasági épületekkel. Ilyenkor a virágoskerten túl hasznosítják az udvart, beültetik különböző zöldségekkel, gyümölcsfákkal és a család szükségleteit innen fedezik. Manapság elterjedőben van a pihenőkert, amely egy másik életvitelt tükröz. A kertek ilyenkor inkább dekoráló funkcióval bírnak. Gyepes területen néhány cserje, bokor és virágzó növény jól megválasztott összeültetése olyan hatást eredményez, ami segíti a relaxálást.

A kert típusától függetlenül törekedjünk arra, hogy ápolts, tiszta legyen az udvar és tartsuk karban a ház előtti közterületet is, hiszen az épület a kerttel és utcaképpel nyújt együttes látványt.

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

Szelevény utcáit járva megfigyelhetjük a jellemző beépítési módot, az épületmagasságokat a homlokzatok sokféleségét. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

A jó példák között néhány olyan szelevényi példát emelünk ki, mely épületek környezetbe illők, visszafogott színvilágukkal nem tűnnek ki, azonban harmonikus megjelenésük, rendezett környezetük, több esetben a településre jellemző, anyaghasználatuk és formai megjelenésük példaértékű.

Sok esetben nemcsak az új épületek lehetnek szépek, hanem a több évtizeddel ezelőtt épült akár típus épület is lehet jó példa, ha karban van tartva, rendezett és a környezetével együtt egy kellemes települési környezetet mutat.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Szelevényen a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket, és egyéb minden mástól különböző építményeket.

A településen kevés a reklám és hirdetőtábla és nem is kívánatos hivalkodó hirdetőeszközök elhelyezése. A reklámtábla legyen környezetbeillő, lehetőleg természetes anyaghasználatú és szépségével tűnjön ki, ne pedig hívalkodjon.

A településen nem jellemző a napelem, azonban pályázati és egyéb lehetőségek alapján telepítésénél igyekezzünk az épület nem utcafronti tetőfelületére tenni és lehetőség szerint ne az egész tetőfelületet borítsuk be.

Parabola antennát ne az utcai homlokzatra tegyünk, igyekezzünk takarva az oldal, vagy hátsó falra helyezni és a klíma kültéri egysége elhelyezésénél is ezt az elvet kövessük.

Megrendelő:

Szelevény Község Önkormányzat Képviselő – testülete

Készítette:

Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.
Kiszelovics Ildikó településmérnök, városépítési, városgazdasági szakmérnök
Kiszelovics Attila

Főépítész:

Kiszelovics Ildikó

Felhasznált irodalom:

- Szelevény Község honlapja
- Adatok Szolnok Megye Történetéből (Szolnok Megyei Levéltár kiadványa)
- Hatályos településrendezési terv vizsgálati és alátámasztó munkarésze
(tervező: Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.)
  - Helyi értékvédelmi vizsgálat
- TAK egyeztető felület építészeti útmutató ábrái (Lechner Tudásközpont)
  - Magyarszéphely minta településképi arculati kézikönyv

A fényképfelvételek:

2017. április - június hónapban készültek

Készült:

2017. július hó